

Een mooi verhaal

Want zonder deze twee mensen hadden wij hier niet gezeten!.

1922

1964

Johanna Aleida Te Poel

22-11-1904 Maastricht + 7-4-1991 Arnhem

Johannes Bernardus Kohlmann

31-5-1903 Arnhem +15-6-1966 Arnhem

Pag 1

Hier zien jullie een foto van Johanna en Johan, in hun jeugd en zoals wij ze kennen. Een fijne opa en oma.

Zonder hen hadden wij hier niet gezeten.

Voor Mariëlle en Rut zijn het hun ouders en schoonouders. En kennen hen als geen ander.

Maar weten wij als kleinkinderen wie waren zij, wat weten we eigenlijk van hen? Een aantal hebben opa Johan niet of nauwelijks gekend

Gelukkig bleken er heel wat oude foto's te zijn. Ik heb er een paar uitgelicht. Aan de hand hiervan loop ik langs enkele bijzondere momenten uit hun leven. Mariëlle en Rut als jullie aanvullingen of correcties hebben laat het weten.

Ik vind het een heel mooi verhaal en vind het leuk om dit aan jullie te vertellen.

Voor het gemak heb ik het over Johanna en Johan ipv opa en omi

Liefste Joh!

Joh. Kolman
12/3/1922

Mijn dank voor de aan mij gegunde pagina's
Joh.

Amhem, 12 maart, 1922.

Liefste Joh!

Het geen ~~was~~ ingeschreven wordt,
is van blijvende aard, daarom doe
ik natuurlijk mijn uiterste best.

Als je nu als gaeve van den tijd,
dat wij jullie in 1916 voor het eerst
ontmoetten is er al veel verlopen,
zo als de prettige fietstochten en de
die vakantie, wat waren wij allen aal
toen in die dagen zwet, vooral jij! Het
vertrek van jullie was zeer hartverwend,
veel tranen vloeiden over het persoon.
De vakantie had voor ons verder het gewone
verloop, tot dat het vertrek van mij werd
aan gekondigd. Twee jaren verliep, enige
brieven hielden af en toe onze gedachte
nog aan de gezellige vakantie dagen,
tot dat het jaar 1918, in de maand
mei, jullie voor goed, tenminste nu,
tot nu toe, bij bunkwaant wonen

Het begint natuurlijk bij verliefdheid.

Ik kan me voorstellen dat Johanna smolt bij het lezen van dit prachtige verhaal in haar poëzie album geschreven door Johan op 12 mrt 1922.

Johanna was toen 18 jaar en zat samen met zus Bertha bij de nonnen op kostschool in Maastricht. Johan ging op dat moment naar kostschool bij de fraters in St Michielsgestel.

Alleen in de vakanties mochten ze naar Arnhem en zagen ze elkaar. Hier volgt het poëzie album verhaal van Johan:

Arnhem 12 maart 1922

Liefste Joh!

Hetgeen hierin geschreven wordt, is van blijvende aard, daarom doe ik natuurlijk mijn uiterste best. Als je al nagaat van de tijd dat wij jullie in 1916 voor het eerst ontmoette is er al veel verlopen, zoals de prettige fietstochten onder die vacantie,

wat waren wij allemaal in die dagen zoet, vooral jij! Het vertrek van jullie was zeer ontroerend, vele tranen vloeiden over het perron. De vacantie had voor ons verder het gewone verloop, totdat het vertrek van mij werd aangekondigd. Twee jaren verliepen, eenige ansichten hielden af en toe onze gedachten aan onze gezellige vacantiedagen totdat het jaar 1918, in de maand mei, jullie voorgoed, tenminste nog tot nu toe bij ons kwamen wonen. En wij zodoende dikwijlder fietstochten maken konden. Onder deze gezellige amusante tochtjes hebben wij ons beter leren kennen. De wederzijdsche gebreken op enkele na weten verdragen. Dan denk ik nog met blijdschap aan de fietstocht naar de Steeg en verder Klein Zwitserland en Beekhuizen en andere gezellige uitgangen. Herinner je nog de gezellige repetities voor het Zilveren Huwelijksfeest van m'n vader en moeder en het oprichten van de tennisclub, het voorstellen van diversen leden, zoo zijn wij tot nu goed met elkaar kunnen opschieten en ik spreek de wensch uit de komende jaren van geluk en voorspoed mogen zijn en dat je me niet vergeten zult als ik Arnhem een tijdje verlaten moet.

Bovenstaande is tot herinnering.

Jou Johan

12 maart 1922

Kostschool was toen heel gewoon voor de gegoede burgerij!

Johanna zat bij de zusters Fransicanen in Maastricht

Johan zat bij de Fraters van Tilburg in het pensionaat de Ruwenberg, Sint-Michielsgestel (bij Vught) voor aankomende seminariestudenten. De kostschool was ingedeeld in drie afdelingen: de Cour Hollande voor leerlingen van 8 tot 11 jaar, de Cour Moyenne als middenafdeling waar Frans gesproken moest worden en de Cour Supérieure, **de handelschool**. (Hierop zat Johan)

Johanna's kant (Te Poel)				Johan's kant (Kohlmann)							
Gijsbertus P. J.Kras 1846 -+ 1934 Arnhem Rk Beroep: Mandemaker (lange opa)	Aleida F. Nulden 1841 + 1916 Renkum/ Arnhem Beroep: Naaister	Heinrich Te Poel 1849-+1932 Emmerich (Dld)/ Arnhem Beroep: Koopman glas porcelein/vergulder (kleine opa)	Elisabeth B Welling 1849-1898 Speelberg Dld) Arnhem	<p>TE POEL-KOHLMANN</p> <p><i>Het spoor terug</i></p>	Heinrich Kohlmann 1838 Byfang (Dld) Beroep Mijnwerker/ oppasser	Justina Muermann 1886 (Dld)	Peter W Kohlmann Kupferdreh Dld Beroep mijnwerker	Anna Muehlmann 1843 Heissingen Dld (Foto pag 12)			
Getrouwd 1866 7 kinderen oa Johanna Kras		Getrouwd 1872 .. kinderen o.a Jacob Te Poel			Getrouwd 1859 6 Kinderen o.a Heinrich Kohlmann Peter Kohlmann		Getrouwd: 1866 9 Kinderen o.a Anna Kohlmann				
Johanna M. kras 1875-+1932 Arnhem		Jacob Te Poel 1875- +1933 Dortmund/Arnhem			Peter Kohlmann 1873 Byfang (Dld) beroep mijnwerker/koopman + 1948 Achterveld		Anna Kohlmann 1877 Kupferdreh (Dld) +1948 Achterveld				
Getrouwd:1899/ Arnhem 10 kinderen:Heinrich, Bertha, Johanna , Jacques, Agnes, Gretha, Freddy, Wies, Els en Mia.					Getrouwd 1897 Arnhem 16 kinderen: Heinrich, Antonetta, Wilhelm, Peter Johannes , Bernadine, Maria, Leo, Joseph, Theresia, Elisabeth, Johanna, Hermann, Alphonsus+ Alphonsuss, justine						
					<p>Johanna Te Poel x Johan Kohlmann Getrouwd 1926 Beroep koopman</p> <p>Kinderen: (nn) Pedro, Hans Mariëlle</p> 						
				<p>Kleinkinderen :Sylvia, Miranda, Hans, Rob ,Raymond,Rut jr, Jocelyn, Paul, Sabine, Ed , Michael</p> <p>Uitgebreide informatie in boek "Kohlmann Kroniek, Verhaal van een Arnhems familie"</p>							

Stamboom verhaal

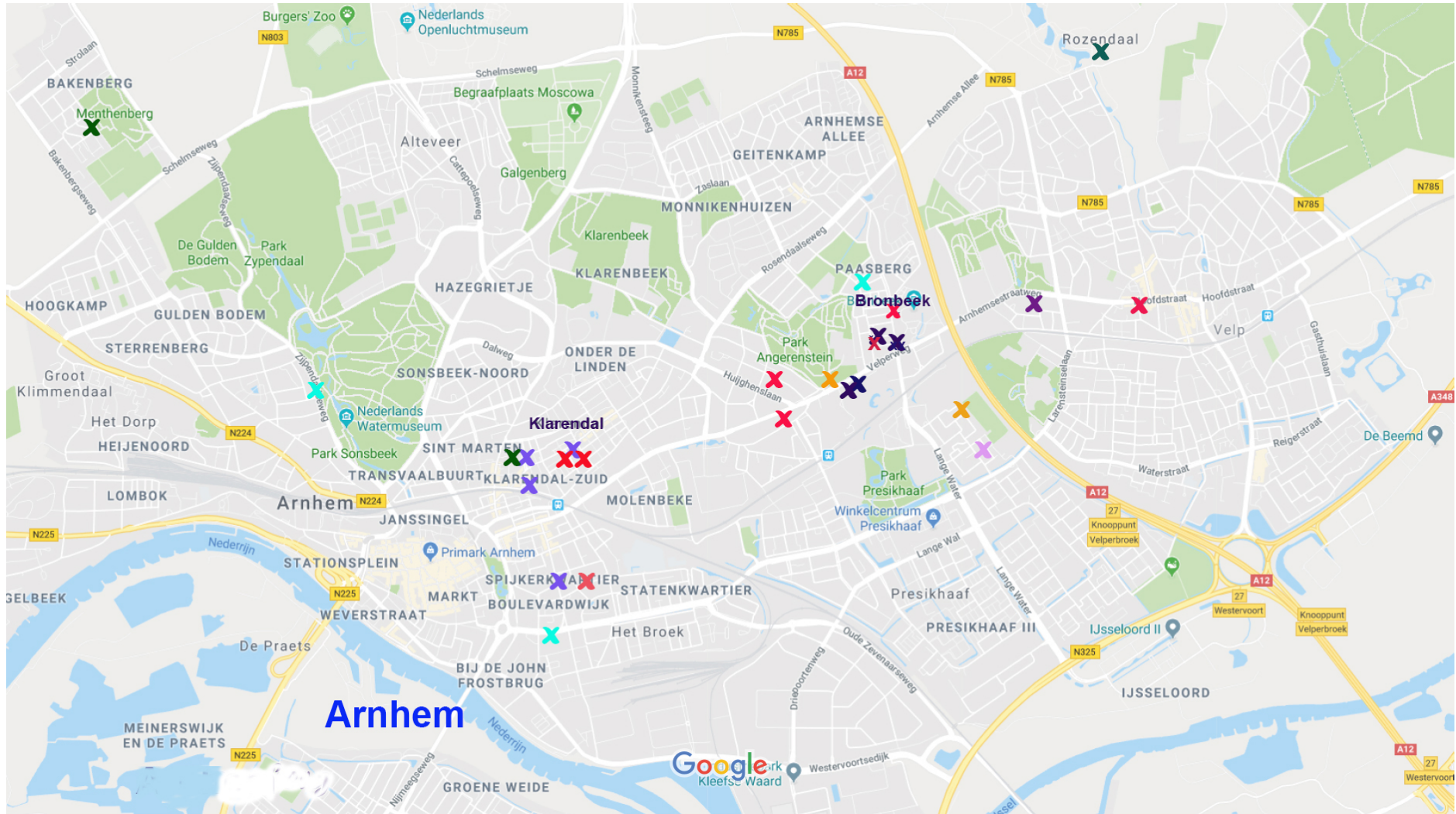
Het is een heel nogal complex verhaal hoe Johanna en haar familie Te Poel uiteindelijk in contact kwamen met Johan en zijn de familie Kohlmann.

Vandaar deze stamboom. Links de familie van Johanna en rechts de familie van Johan. De geschiedenis van Johan is uitvoerig beschreven in het boek Kohlmann Kroniek

Ik heb een overzicht gemaakt voor het geval je het spoor bijster raakt. Ik zoom in op enkele personen en overeenkomsten. Allereerst, beide (over) grootouders zowel van Te Poel als die van Kohlmann woonden eind 19e eeuw in Duitsland. Zij kwamen uiteindelijk voor werk naar Nederland. Je zou kunnen zeggen economische vluchtelingen. Beide families kwamen terecht in de wijk Klarendal. Beide families kregen heel wat kinderen resp 10 bij Johanna en 16 bij Johan. We stammen dus af van twee grote families!

Jacob Te Poel (vader Johanna) & Jo Kras (moeder Johanna) Anna Kohlmann (moeder Johan) & Peter Kohlmann (vader Johan)

Kruisjes zijn woonplaatsen: Paars =Kohlmann Rood= Te Poel Donker paars= Johan Johanna

Klarendal

In de wijk Klarendal leerde Jacob Te Poel en Jo Kras de ouders van Johanna elkaar kennen. Hier leerde ze ook de ouders van Johan Kohlmann kennen, Anna en Peter

Waar ligt Klarendal, Familie Te Poel x rood, Fam Kohlmann x paars.

Door de jaren heen woonde nazaten van de familie Te poel en van Kohlmann altijd dicht bij elkaar. Wat o.a voor een sterke familieband zorgde.

Maar nu even terug naar het begin Klarendal hier begonnen vader Peter met zijn broer Heinrich in 1891 hun eerste bedrijf in Nederland.

Lochem 10 October 1897

Lieve ouders!

In mijn laat-
ste brief heb ik gemeld dat
ik morgen thuis zou komen
maar vaangerien en nu iets
bijzonder is gekomen id, kan
ik omwillek eerder komen
als u denkt a.s.

Wilt u dit s.v.p. even
doet dit aan Jo hier melden.

Daar Papa zoo goed rijnt
en gaar even naar Kholmans
op de Hemmelstraat en halen
de getuigeschriften 2 in getal
van Rikuten Sach en "Kampje"
op te doen. Ik had hem nog
geschreeven en hem die 10e
getuigeschriften en bij in ge-
dan, echter heb ik geen
antwoord van hem terug
ontvaren.

So hier nu sluit weer
en valt er totaal niets meer

te verdienen en hier in huis
is het denderen

Twee dagen na nu
vertoel. wat de lkin der zelf
en de lere kome id (de llaats
die er nu was) weg en blijf
er geen knens ch rher over
t 1/2 ook beroest volk en
een serpent van een wijf p
staat daarvoor dat blis vol
bekend.

Dal dal nu niets oeff-
vandat op de Hornshelstraat
van Ham met de vlist is wo-
stom niet want ik geloof dal
het niets voor mij abu rijnt
want t is gelof ik ein smet.
wordje. Oskoon ik gaarne
in Ham hem in betrekking
zou willen rijnt

Ik heb naar myn he-
de Groot geschreeven om een
betrekking en die zal wel weer
spedijg keem plaatje voor mij
verblew ik vrees ten minste
niet dat ik een maand
thuis zal zitten, ik moet

Gevoel dat ik maar e in de boot
gevoel dat aan mijn t. Tafflin.

Jacob Te Poel solliciteert in 1897 bij de "Goedekoope Winkel van Peter Kohlmann in Klarendal

‘Een winkel voor de gewone man” Bleek al snel een succesvolle formule te zijn met in 1900 landelijk 35 winkels. Vader Jacob Te Poel wilde hier wel werken. Hij werd aangenomen, de Kohlmannen zagen in hem een talent. Zie brief:

zich ook maar volstrekt niet
ongerust maken, mijn kleer-
schevenier en ondergoed is
alles goed in orde, dus heb
niets geen kosten te maken
als ik in een nieuwe betrek-
king ga.

Mijn demi-saison had
de kleermaker al past klaar
en was het mij natuurlijk
onmogelijk hem hem af te
bestellen.

U kunt echter nog op wat
geld van mijn rekening een
fl 25 - . heb ik nog wel over.

Nogmaals verwek ik
U niet te leun te stellen
dat ik hier weg ga want
wat te verdienen is hier niets
meer, t's van vandaag Monday
en ik moet eerlijk vertellen
nog een halve rooi cent
verdiend, en verdundel d

~~Althij~~
veel complimenten af te

Ik heb nu maar een paar paar
woord ik heb toch niets te
vergeven had geacht

wachten, hoofdzakelijk van
die lieve juffrouw van een
wif wat een $\frac{1}{2}$ meter kl.
is dan ik als ik kon zou in
eens een staaltje of monnik
van haar in de zak steken
en eens laten zien.

Het oten word ~~ik~~ nu
ook hier slecht en al nog
bewonder worden.

Een bewijs dat hier gaarne
dienst personeel is: nam;
ze hebben al 3 weken voor
een werkmeid afdruert
en kunnen er maar lekker
geen krijgen.

Zen Kellner wil hier ~~nu~~
natuurlijk heelermaal niet
zijn, die kan zich beter laten
begraaven.

Nieuws heb ik veel en
al verder mondeling 7 een
en ander verhalen

Verblijve te hartl. groet
Uw liefst. vrom
Maub

Kroniek over het wel en wee van winkelketen HAWEKO

Toen er nog geen AOW bestond, kende Arnhem al een huis voor ouden van dagen. Het leven van grondlegger H.W. Kohlmann en zijn familie is nu geboekstaafd.

door Harry van der Ploeg

Heinrich Wilhelm Kohlmann streek in 1890 met zijn vrouw neer in een huisje aan de Solostraat in de Arnhemse wijk Klarendal. Met zijn broer Peter begon hij in 1891 de Goedkope Winkel op de hoek van de Hommelstraat en de Somsbeekstraat, tegenwoordig Spoorwegstraat. Het warenhuis werd een daverend succes. Overal in Nederland verrezen winkels, in totaal 35. Een nazaat vergeleek de 'engros-handel' ooit met Blokler. Hun nageslacht heeft de rijke familiegeschiedenis nu samengevat in een dikke en kleurrijke kroniek.

De gebroeders kwamen voort uit een mijnwerkersgeslacht uit Byfang en Kupferdreh bij Essen. Ze verlieten Duitsland op zoek naar een betere toekomst in Nederland. Dat Nederland kenmerkte zich na 1870 door een sterk opkomende welvaart. Het gunstige zakenklimaat werkte als een magneet op jonge ondernemers als Vroom en Dreesma, Clemens en August Brennknecht, Lampe en Voss, Peek en Cloppenburg en Kreyemborg. Ook Kohlmann schaarde zich in deze rij. Het klimaat van godsdienstvrijheid in de lage landen speelde ook een rol, zo blijkt uit het relaas van Sylvia Kohlmann en Wil Kohlmann Scholte in de kroniek over

hun familie. Ze beschrijven hoe het anti-katholieke regiem van Bismarck jonge ondernemers van rooms-katholieke huize dwarsboemde. In Nederland zat niemand hen dwars. Heinrich Wilhelm en Peter combineerden hun zaak aan de Hommelstraat met een uitgeverij en een huisdrukkerij. De winkels sloeg de vleugels uit onder de initiatieven van Heinrich Wilhelm Kohlmann, HAWEKO. Hij was de gangmaker van de kroniek. Veel artikelen voor de winkels werden per boot aangevoerd vanuit Duitsland. Vooral het speelgoed was bekend bij jong en oud. De chroniqueurs beschrijven HWK als een mensenken-

ner met oog voor talent en vijf. 'Als hij goede mensen had, kocht of huurde hij een winkelpand en zette er een filiaalhouder in'. Er zaten ook zelfstandige winkeliers bij met wie HWK contracten afsloot met zijn groothandel. 'De winkeliers betaalden hem 1 procent over de inkoop en 1 procent over de omzet'. Arnhemmer Jacob te Poel kwam in 1897 als eerste werknemer in dienst bij Kohlmann. Drie jaar later werd hij directeur van de nieuwe zaak in Maastricht. Beide families zijn tot op heden bevriend en door huwelijken innig met elkaar verbonden.

In Arnhem groeide HWK uit tot bekende persoonlijkheid. Vanwege het gemis vanaf zijn geboorte van zijn linkerarm heette hij in de volksmond Jan Eenarm. Heel opmerkelijk was zijn pelgrimstocht naar Palestina in 1911, dwars door de Arabische wereld. HWK schreef er een mooi boek over, dat de familie opnieuw heeft laten drukken. De ondergang van HAWEKO volgde na de Tweede Wereldoorlog. Uitgeverij Kohlmann zag zich genoodzaakt zoveel mogelijk kapitaal vrij te maken voor de wederopbouw van het verwoeste bedrijf. De winkels werden afgestoten. De uit HWK's nalatenschap opgerichte Kohlmann Stichting werd befaamd vanwege de huizen voor bejaardenzorg rond de Walburgiskerk. De eerste aanleunwoningen in het zwaar geteisterde Arnhem hadden veel bejeks van de bevolking. Ook koningin Juliana kwam in 1953 dit wonder van de wederopbouw aanschouwen.

Goedkope Winkels

- De Goedkope Winkels van Heinrich Wilhelm Kohlmann HAWEKO zaten overal in Nederland.
- In Nijmegen was een zaak gevestigd aan de Lange Hezelstraat 7.
- Velp had een HAWEKO Bazar aan de Hoofdstraat 95, Didam aan de Spoorstraat 121a en Oosterbeek aan de Weverstraat 21.
- De drukkers stond aan de Rietgrachtstraat 68 in Arnhem. Huidig adres: Nijverheidstraat 35, Huis ten Bosch.
- Belangstellenden voor de Kohlmann Kroniek kunnen contact opnemen met de uitgever via familieboek@kohlmann@gmail.com.

Linkerpagina: reclame voor HAWEKO. Bovenaan deze pagina rechts: prentbriefkaart van de zaak aan de Hommelstraat in Arnhem in 1930. Links daarnaast: staatsleprent tijdens jubileum op de zaak in 1931 met op eerste rij links Peter Kohlmann en echtgenote Anna en aan de rechterzijde 'HWK' met echtgenote Johanna. De soldaat is reclame van een speelgoedbeurs in Leipzig.

 <p>MINIATUUR AUTO'S een geweldige aanbieding in diverse modellen 0.24</p>	 <p>VOOR DE GEHELE FAMILIE kwartelspel, hengelspel, ganzenbord, mens erger je niet, voetbalspel enz. 0.89</p>	<p>VLEEGTUIGEN</p> <p>ENORME SORTERING Thunderjet met werk. 0.48 Skyliner 0.75 4 Motor. Douglas 4.95</p>
 <p>CELLULOID POPPEN Reclame Popje 20 cm. 0.48 " " 25 cm. 0.59 Extra Zware Kwaliteit 36 cm. 6.75 45 cm 7.65</p>	<p>SPOORTREINEN</p> <p>SPOORTREIN met rails 2.45 SPOORTREIN met prima uurwerk 3.35 COMPLETE SPOORWEG, TREIN enz. 5.25 TREIN MET LANGLOPENDE VEER 9.75</p>	
 <p>PISTOLEN EN GEWEREN Revolver met klappers 0.35 Amerikaans model 0.69 Luchtgeweer 1.95</p>	 <p>PRENTENBOEKEN geweldige sortering voor alle leeftijden 0.45 0.25 0.19</p>	 <p>VERFDOOS Kinderdoos 0.48 Studiedoos 0.75 Prachtige doos 1.15 Kleurkrijt 0.24</p>
 <p>SCHOOLBORD 0.68 groot bord met scharnierende standaard en schoolkrijt</p>	 <p>DE PRACHTIGE CONSTRUCTIE BOUWDOZEN BERBIS No. 1 0.95 No. 2 1.65 PEWEST klein 1.25 groot 2.50</p>	 <p>TEDDYBEER prachtige beer voor de kleine lieweling 1.78</p>

Jacob en Jo Te Poel naar 'Sjiek" Maastricht 1900-1918

Haweko zaak in de Kleine Staat nr.15

Johanna (jongste op schoot) wordt daar in 1904 geboren. Ze is één van de 10 kinderen

Vader Jacob en moeder Jo verhuizen op verzoek naar Maastricht, het 'sjieke' Maastricht om daar enkele zaken te runnen en krijgen daar 9 kinderen. Johanna wordt daar in 1904 geboren als nr 3.

In boek Kohlmann Kroniek is een uitvoerige beschrijving van deze periode opgenomen.

Te Poel terug naar Arnhem 1918 naast familie Kohlmann in Spijkerkwartier

Familie Te Poel Boulevard Heuvelink 106

Familie Kohlmann Boulevard Heuvelink nr 108

Johanna (voorste rij tweede van links)

Johan (voorste rij tweede van rechts)

Terug naar Arnhem

In 1918 vragen de broers Kohlmann of Jacob terug komt naar Arnhem om tijdelijk directeur te worden van het hele Kohlmann Haweko bedrijf. Totdat oa Johan en zijn broers het konden overnemen.

En je raadt het al,

De familie Te poel kocht in Arnhem een huis precies naast de familie Kohlmann. Twee prachtige villa,s met hier in de achtertuin de familiefoto's

Relatie Te Poel- Kohlmann zakelijk, vrienden, buren.

Links **Jacob Te Poel** rechts **Peter Kohlmann**

Twee linker stoelen **Peter en Anna Kohlmann** Twee rechter stoelen **Jacob en Jo Te Poel**

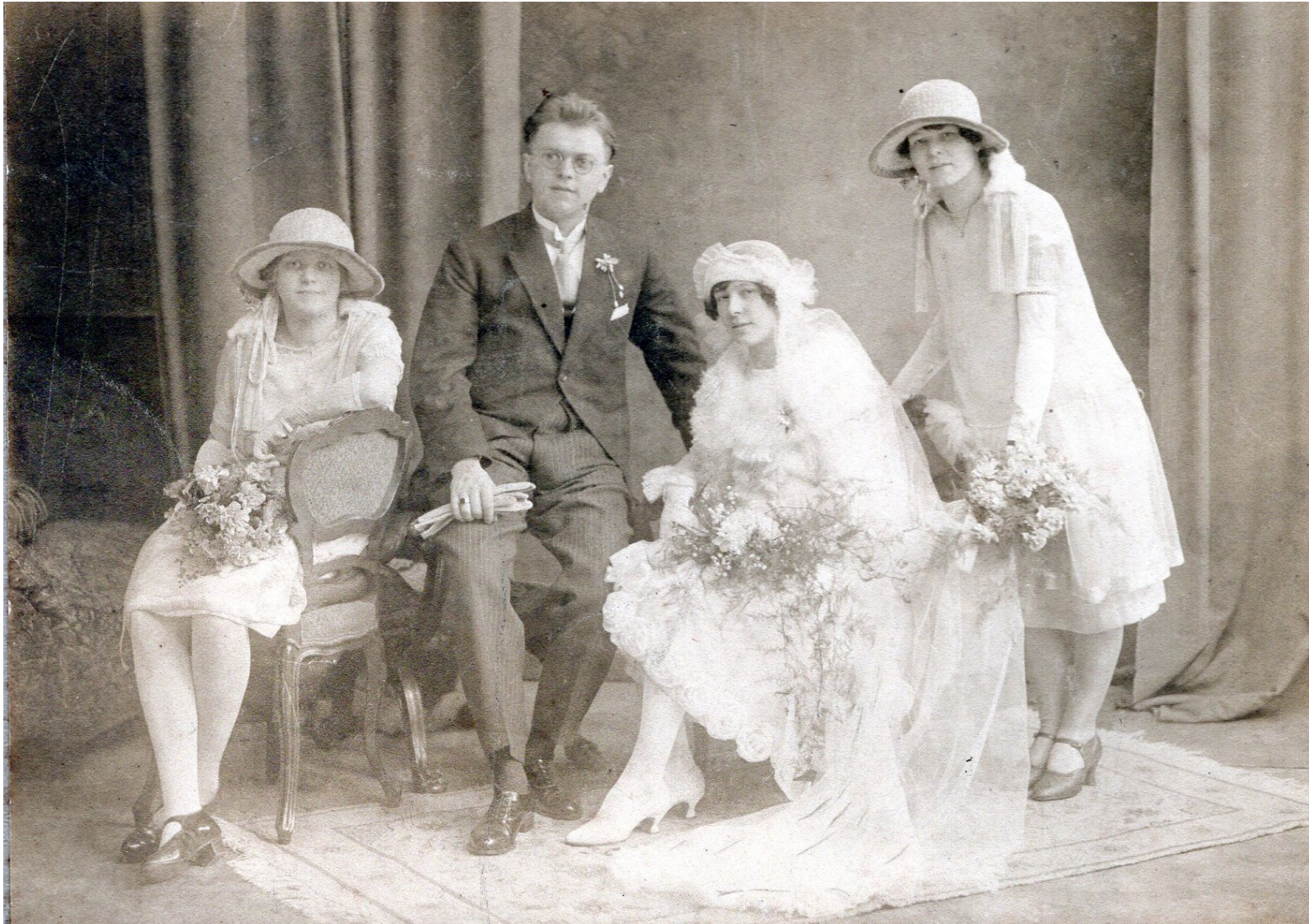
Buurkinderen Te Poel en Kohlmann
in het midden **Johanna en Johan**

Eindelijk was het zover!

Het moest ervan komen 5 januari 1926 trouwen

Johanna Te Poel & Johan Kohlmann

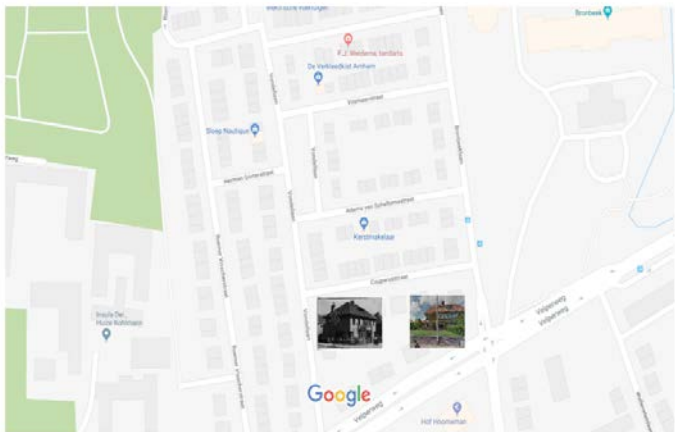
nb twee maand daarvoor trouwde zus Bertha Te Poel met broer Peter Kohlmann

De Paasberg

Couperusstraat 23, (2 Kohlmann families onder één kap)

Links Johanna & Johan, Rechts Peter & Bertha

Naar de Paasberg

Ze woonde in het souterrain van de villa, er was inmiddels flinke woningnood. Toen Pedro geboren werd kochten ze voor 6000 gulden hun eerste huis op de hoek Couperusstraat/ Vondellaan, in de wijk de Paasberg. Vlak achter Bronbeek.

Al snel kochten broer Peter en zus Bertha het huis ernaast.

De ouders Te Poel van Johanna kwamen op relatief jonge leeftijd om het leven vlak na elkaar. Een groot deel van de kinderen, broers en zussen kwam hierdoor op straat te staan. Sommige nog heel jong. Ze moesten de Boulevard verlaten en hun huis en inboedel werden verkocht. De oudste broers en zussen kochten voor hen een extra huis achter de twee huizen van Johanna en Bertha . Hier kwamen de zusjes en broers van Johanna te wonen.

Het was een bruisende nieuwe wijk met veel kinderen. Er is een mooi boek over die tijd over de Paasberg geschreven. Johan en Johanna kregen hier hun drie kinderen. En waren gelukkig totdat ze op 17 sept 1944 het huis moesten verlaten met Pedro 14, Hans 10 en Mariëlle 3. Ze moesten vluchten. De slag om Arnhem was begonnen en het Huis werd een hoofdkwartier van de Duitsers.

Op 17 september 1944 slag om Arnhem. Familie vlucht . lopend, op de fiets of met paard en kolenkar vertrokken 15 kinderen van opa Peter en oma Anna met partners en hun gezinnen naar de Villa De Glint van opa en oma in Achterveld. Verbleven daar tot mei

1945!

Achterveld

Opa Peter en oma Anna Kohlmann woonde op dat moment in een grote villa in Achterveld. De hele familie was hier altijd al meer dan welkom geweest. Het was een feest voor de kleinkinderen. Bijna alle kinderen van Peter en Anna en hun partners kleinkinderen en ook nog familie Te Poel mochten hier komen onderduiken. Ze verbleven 7 maanden tot mei 1945. Het was een heel bijzondere periode ook al omdat het een erg strenge winter was de hongerwinter. In het boek lees je uitvoerig wat er daar gebeurd is.

Zie herinnering van Pedro en Hans:

ACHTERVELD Herinneringen van Pedro Kohlmann 14 jaar
Wat gaat er dan door je heen, De tijd voor — en de tijd van — de evacuatie. Voor de evacuatie — Achterveld - een rustpunt, waar je met je Vader en Moeder naar toe ging op bezoek bij Opa en Oma. Vaak ook met andere gezinnen met kinderen, neefjes en nichtjes natuurlijk. Voor ons kleinkinderen altijd een feest, het was een lustoord. Een grote speeltuin, door Opa zelf gemaakt in zijn timmerwerkplaats op de boerderij. Daar was een zandbak, glijbaan, wip, familieschommel, glijbaan en een tuinhuis (voor zijn middagdutje). Natuurlijk alles véél groter en beter dan nu gemaakt worden. Er was een echt eilandje waar je heerlijk kon fantaseren. Een boerderij met stallen en een hooiberg, boerenkarren, varkens, koeien en een echte ezel met wagen. Een kuikenbroederij met heel veel kuikens en kippen. Een moestuin, een tuinman/chauffeur en een hele grote mooie zwarte auto. Een vijver met eenden, compleet met eendenhok en een moestuin. Een heel groot HEILIG-HARTBEELD op rotsblokken. Kortom alles. Alles heeeeel veel groter en beter dan . Nu !!! Vooral de ‘Villa’ was toen veeel groter ‘ dan Nu. Die is duidelijk veel kleiner geworden.

Dan -- **oorlog**. Dan -- 17 september 1944. Dan -- ineens evacueren en vluchtelingen worden, met heel veel kinderen, ouders en ook nog familie van familie. Allemaal naar Achterveld gelopen, gefietst of met paard en kolenkar. Hele en halve gezinnen, allemaal voor een plaatsje op ‘de Villa’ of ‘de Boerderij’. Het was dringen daar en er was een hele organisatie voor nodig om de boel vlotjes te laten verlopen. Nu besef je dat pas goed! Moet je nagaan dat opa en oma Kohlmann op een goede dag een huis vol met kinderen en kleinkinderen en nog andere families kregen en die ook nog heel lang bleven.

Ze moesten ons meer dan 7 maanden om zich heen dulden en dan waren het geen acht kleinkinderen maar heel wat meer. Deze geweldige mensen hadden daarbij ook nog de zorgen en angsten over hun kinderen en kleinkinderen waarvan een gedeelte elders in het land zat en onbereikbaar was

. Hard als we als jonge blagen waren keken we naar het “vetkamertje” en beseften niet wat het voor hen betekende, een tweede oorlog, en dan in deze omstandigheden te moeten meemaken. Dat ze af en toe toch op die leeftijd een beetje privacy broodnodig hadden om ons voor de rest van de tijd te kunnen accepteren. Het eten ging in drie groepen:

1. Ouders met de grotere kinderen, 2. Kleine kinderen in de andere kamer maar wel met de schuifdeuren open. 3. Opa, oma en Justine in het kleine kamertje, het vetkamertje, Zij kregen, terecht, genoeg en beter eten dan de anderen. Niet uit de gaarkeuken. Justa, Leo en Jan, de ‘weesjes’, kregen af en toe in het vetkamertje iets extra’s (een boterham met suiker) omdat ze zonder ouders waren. Samen met hun dochter Justine en zoon Leo hebben zij dat heel bijzonder gedaan. Slechts een keer herinner ik mij dat oma echt uit de slof schoot. We waren aan het oorlogje spelen in de speeltuin, met in de zandbak loopgraven. Het ging er op dat het niet mooi meer was en ja hoor: daar kwam oma - kwaad dat ze was - onmiddellijk ophouden!!, riep ze. Ze ging echt tekeer. Alphons Jansen vond het prachtig! Hij riep maar steeds: het hele leger is verslagen door een vrouw. Heerlijke herinneringen die nu veel meer waarde krijgen en respect en waardering voor wat ze voor ons deden en dat wij toen vanzelfsprekend vonden.

LEED VERMAAK Hans Kohlmann 10 jaar

In de **hongerwinter ‘44-’45** gingen wij in Achterveld allemaal met een zakje naar de boerderij, waar op dat moment het graan gedorst werd. Iedereen had wel gehoord of gezien waar de dorsmachine stond.

In een lange stoet stond je op je beurt te wachten tot je zakje of washandje gevuld werd. Ook ik liep naar de boerderij met mijn paardendekenbroek aan. Lekker over het zachte kaf! Wat ik niet gezien had was: ze hadden het kaf ook over de kolk gegooid en jawel... ‘kopje onder’. Iedereen stond te lachen, de paardendeken—broek loodzwaar, huilen dus. de troost was dat ik naar voren mocht komen en twee zakjes graan kreeg.

Uit: Kohlmann Kroniek Speciale uitgave Achterveld

Na de oorlog Ernst Casimirlaan 48 (nu Velperweg) Arnhem foto 1954

Huize Joep

Het leven werd weer opgepakt. Johanna en Johan kochten een huis aan de Ernst Casimir Laan (nu Velperweg, schuin tegenover waar Hans en Miriam woonden)

Het huis werd Joep genoemd, het troetelnaampje dat Johan voor Johanna had bedacht.

Vooral Johanna hield van sjiek en liet twee mooie familie foto s maken. Het ging allemaal voorspoedig en .

Pedro was de eerste die ging trouwen met nolly.

Velperweg 145F

Eerste kleinkinderen

Huize Arcadia

Na enige tijd verhuisden Johan en Johanna weer naar de Paasberg dit keer een straat verder aan de hoofdstraat de Velperweg 145F

Een mooi huis met de naam Arcadia, de naam die Heinrich Kohlmann ooit aan zijn villa in Velp had gegeven.

Als je Bronbeek uitloopt zie je het huis rechts aan de Velperweg nog liggen. Hier trouwde Hans en Miriam en Mariëlle en Rut. En kwamen de eerste kleinkinderen.

Sjiek, en blij met elkaar

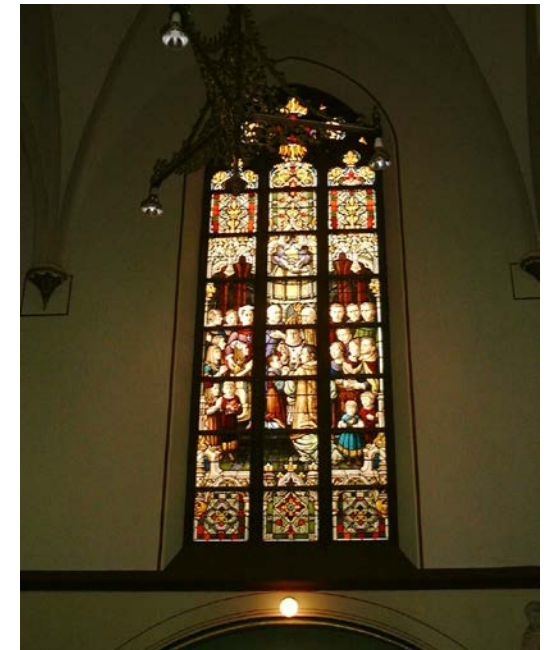
Mee naar Friesland

Johan +15 juni '66 johanna +7april'91

Johanna tweede van rechts met zusjes

Een van de vele optredens

Fam johan in raam martinuskerk

Laatste fase

Ze hielden van het leven, vonden het leuk om mee op vakantie te gaan naar Friesland. Maar Johan's gezondheid ging snel achteruit. Hij kreeg hartproblemen.

Op 15 juni 1966 is hij overleden. Hij was pas 64 jaar.

Johanna was dus vroeg weduwe maar pakte na een moeilijke tijd de draad weer op. Had hierbij veel steun en plezier van haar zussen.

Ze kregen de smaak te pakken en traden regelmatig op feestjes. Was er geen feestje dan maakte ze deze wel. Ze had een stoere ford Capri waarmee ze geheel in stijl haar kinderen en kleinkinderen bezocht.

Helaas ging het ook met haar geestelijke gezondheid steeds minder goed. Vooral haar laatste jaren waren hierdoor voor haar en haar familie erg heel verdrietig.

Op 7 april 1991 is ze overleden. En werd ze op de begraafplaats Moscowa begraven in het graf van haar Johan.

Omi heette zij van 't begin af aan,
omdat ze oma anders vond staan.

145 F op de Velperweg.
In de tuin onder boom met nootjes,
at kleinkind met omi verse broodjes.
Van van Gorkum kwam het beleg.

De zolder was het speelterrein,
vol spanning, verrassing reuze fijn.
En was kleinkind iets dierbaars kwijt,
dan was haar spreuk/"heilige Antonius, beste vrind,
zorg dat kleinkind het weer terug vindt,
en vond het zoekgeraakte geheid.

Van van Hulst kwam snoep en fris,
het was een ware belevenis.

Omi heette zij van 't begin af aan,
omdat ze oma oud vond staan.

In de weekenden kwam omi in haar capri naar kleinkind toe,
vergezeld van verse appeltaart,
Ja ook een beetje voor pa en moe
altijd in voor spel en kaart.
kleinkind werd al wat groter, was geen kleintje,
dus later naar bed, omi nog een brandewijntje.
Het weekend voorbij.
Zei zij
Een gast en een vis, blijven drie dagen fris.
Een ware belevenis.

Omi heette zij van 't begin af aan,
omdat ze oma niet sjiek vond staan.

Groter kleinkind ging bij omi studeren,
omdat het zich thuis niet kon concentreren,
en tijdens pauze voor aan 't raam met thee,
vertelde zij over het verlee,
adembenemend een waar genot,
die boeken waren rot.

Groot kleinkind leerde omi anders kennen,
aan boord met zussen en broer door de kajuit heen rennen,
en op 't een of andere feest,
een ieder is erbij geweest,
werden proffesionele acts opgevoerd,
Kleinkind de mond gesnoerd.

Doch alles was niet alleen jolijt,
Het leven niet louter gezelligheid
Met het lot van kleinkind zeer begaan.
In Groningen was het wee en traan,
Ze had dat alles goed zou gaan,
liet sigaret voor altijd staan.

Omi heette zij van 't begin af aan
en bij kleinkind zal zij altijd in gedachte staan.

Haar humor en haar medeleven
haar gezelligheid
haar bijzonderheid
mocht kleinkind beleven.
In de toekomst zal zij vaak de revue passeren,
het nageslacht zal haar kennen leren.

Nu verzoekt kleinkind Heilige Antonius,
Klaar voor kleinkind deze klus.

Heilige Antonius, beste vrind,
zorg dat omi de rust eindelijk vindt.

*Een mooie herinnering
Johanna & Johan*

*Ter gelegenheid van reünie op 27 mei 2018 Bronbeek Arnhem
Door: Sylvia Kohlmann*